

ԼԵՈՆԱՅԻՆ ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ԱՇԽԱՐՀԱԳՐԱԿԱՆ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ*

«Հայկական բարձրավանդակի գրեթե ամբողջ հյուսիս-արևելյան ծայրը, որ սահման ունի Կուր գետի հովիտը հյուսիսում և Արաքսի հովիտը հարավում, ընդարձակ առումով այնպես, ինչպես հասկացվել է վերջին երեք դարերի ընթացքում, կարելի է ամփոփել մի ընդհանուր անվան տակ՝ Ղարաբաղ: Ամբողջ այդ տարածությունը, հյուսիսից հարավ և արևմուտքից արևելք, լցված է լեռնային զանգվածներով: Արևելյան կողմից լեռնակույտերի այս մեծ աշխարհն իջնում է այն ընդարձակ տափաստանի վրա, որը կոչվում է Միլի կամ Ղարաբաղի դաշտավայր, իսկ արևմուտքում նրա պայմանական եզրագիծ կարելի է ընդունել այն ջրբաժան բարձրությունները, որոնք Սևանա լճի արևելյան կողմում ձգվում են հյուսիսից դեպի հարավ, միանալով Գարալագյազի լեռներին: Հարավում այս լեռներից բաժանվում է և դեպի արևելք գնում Բարգուշատի շղթան, որը՝ Ղարաբաղի հարավ-արևմտյան և հարավային սահմանագիծն է կազմում, բաժանելով նրան Նախիջևանի գավառից:»,- այսպես է բնութագրել Ղարաբաղի տարածքն ու դիրքը հայ պատմաբան Լեոն:

Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության տարածքը կազմում է 11.43** հազ. քառ. կմ, որն ունի խիստ կտրտված լեռնային մակերևույթ: Տարածքի միջին բարձրությունը ծովի մակարդակից կազմում է 1100 մ:

Հյուսիսից հարավ՝ Լեռնային Ղարաբաղի արևմտյան ամբողջ սահմանով, ձգվում է Ղարաբաղի լեռնաշղթան, որից էլ սկսվում են երկրամասի տարածքով արևմուտքից դեպի արևելք ձգվող մի շարք լեռնաճյուղեր: Հյուսիսային մասով է ձգվում Մռավի լեռնաշղթան, որտեղ էլ գտնվում են Արցախի ամենաբարձր լեռնագագաթները՝ Գոմշասարը(3724մ) և Մռավը(3343մ): Մյուսն մտնում են Մարտակերտի շրջանի հյուսիսարևմտյան հատվածի մեջ: Ղարաբաղի լեռնաշղթայում է «Քառասուն աղջիկ» լեռնագագաթը(2828մ), որը գտնվում է Ասկերանի շրջանում, իսկ ավելի հարավ՝ Մեծ Քիրս(2725մ) և Գիզափայտ(2480մ) լեռնագագաթները: Մեծ Քիրսը գտնվում է Շուշիի և Հաղարծնի շրջանի սահմանագիծին, իսկ Գիզափայտը՝ Հաղարծնի շրջանում:

Հանրապետությունում ամենաերկար գետը Թարթառն(Sputu) է, որն ունի 200կմ երկարություն և 2650կմ² գետավազանի տարածություն: Մյուս գետերից նշանավոր են Ինջան, Խաչենը, Կարկառը, Խոնաշենը, Վարանդան, Իշխանագետը, Հազարուն, Աղավնոգետը:

ГЕОГРАФИЧЕСКАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА
НАГОРНО-КАРАБАХСКОЙ РЕСПУБЛИКИ*

„ Армянское плоскогорье- это почти весь северо-западный край, что граничит с долиной Куры на севере и долиной Аракса на юге, в широком понимании этого слова последние три века, назывался одним именем – Карабах. Вся эта территория, с севера на юг и с запада на восток полна горными породами. С запада большая страна горных массивов спускается в обширную степь, которая называется Мили, или Карабахская равнина. С востока его условным рубежом можно принять водоразделяющую возвышенность, которая с западной стороны озера Севан тянется с севера на юг, присоединяясь к горе Даралагяз. С юга на запад простирается горная цепь Баргушат, которая и составляет юго-восточную и южную границу Карабаха, отделяя его от Нахиджеванской области,»- вот так охарактеризовал Карабах и его местоположение историк Лео.

Территория Нагорно Карабахской Республики составляет 11.43 тыс.км²*, которая имеет резко изломленную горную плоскость. Средняя высота над уровнем моря составляет 1100м.

С севера на юг по всей восточной границе Нагорного Карабаха протягивается горный хребет, с которого начинаются горные ответвления с запада на восток. В северной части протягивается горный хребет Мрав, там же находятся самые высокие возвышенности Гомшасар (3724м) и Мрав (3343м). Эти горы входят в в северо-восточную часть Мартакертского района. В карабахскую горную цепь входит горная вершина Карасун ахчик (2828м), которая находится в Аскеранском районе, а еще южнее - Мец Кирс (2725м) и Дизапайт (2480м). Мец Кирс находится на границе между Шушинским и Гадрутским районами, а Дизапайт - в Гадрутском районе.

Самая длинная река в Карабахе - река Тартар (Трту), которая имеет 200км длины и 2650км² речного бассейна. Другие знаменитые реки -Инджан, Хачен, Каркар, Хонашен, Варанда, Ишханает, Агарун, Агавноет.

*) Աշխարհագրական բնութագրում օգտագործված է Մ. Մերումյանի «ՀՀ և ԼՂՀ տնտեսական և սոցիալական աշխարհագրություն» գիրքը, 2005թ.:

**) Ներառյալ ժամանակավորապես հակառակորդի վերահսկողության տակ գտնվող տարածքները:

*) В географической характеристике использована книга С.Мелкумяна “Экономическая и социальная география РА и НКР”, 2005г.:

**) ՅԷՅԹ-ճԻՍ ԾՁԾԵԾԻԾԵԸ, ճԾՁԻ ճԻԻԻ ԻձԻՂՅՈՒԵՁՆՅՂ ԻԻՂ ԵՂԾԾԻԵՁԻ ԻԾԻԾԵՁԻԵԸ